

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

Pykälä on luonteeltaan informatiivinen, mutta sen merkitys kierrätystavoitteiden saavuttamisessa on keskeinen ja perustellusti korostettava. Suomen valitsema linja, jossa lajittelu ja erilliskeräys toteutetaan syntypaikkalajittelun kautta, on osoittautunut toimivaksi. Paras lopputulos saadaan, jos jätteen tuottaja tekee sen täsmällisesti syntypaikalla. Kunnalliset jätelaitokset ovat tämän tueksi lisänneet resursseja viestintään, neuvontaan ja asukkaiden opastamiseen.

Parhaiten lajittelun ja erilliskeräyksen edistämiseksi ovat onnistuneet ne alueet, joilla on käytössä kunnan kilpailuttama jätteenkuljetusjärjestelmä. Näillä alueilla jätelaitoksilla ja jätehuoltoviranomaisilla on käytettävissään kattava tieto kaikista asumiseen liittyvistä jätelajeista ja asukaskäyttäytymisestä, mikä mahdollistaa tehokkaan ohjauksen, seurannan ja valvonnan.

Alueilla, joilla on käytössä kiinteistön haltijan kilpailuttama jätteenkuljetusjärjestelmä, lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuuden toteutuminen ja valvonta ovat selvästi heikommat. Sekajätteen osalta tietoa jätteiden koostumuksesta ja lajittelun onnistumisesta ei ole kattavasti saatavilla, eikä paikallisilla jätehuoltoviranomaisilla ole riittäviä resursseja valvoa järjestelmää hajanaisen ja pirstaloidun tiedon vuoksi.

Nykyinen jätelainsäädäntö sallii edelleen eurooppalaisesta käytännöstä poikkeavan ratkaisun, jossa sekajätteen kuljetus voi olla kiinteistön haltijan järjestämää. Tämä jaetun vastuun malli vaikeuttaa ja hankaloittaa vastuiden selkeää kohdentamista ja heikentää kierrätysasteen systemaattista kehittämistä eri toimijoiden risteävien intressien vuoksi. Mahdollisuus kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen asumisessa syntyvien jätteiden osalta tulee poistaa jätelaista, jotta lajittelun valvonta ja kierrätystavoitteiden saavuttaminen voidaan varmistaa.

Sekajätteen koostumustutkimukset ympäri Suomea osoittavat, että pelkkä kompostorin valinta ei takaa biojätteen asianmukaista käsittelyä, vaan biojätettä päätyy tällöin sekajätteeseen useammin ja enemmän kuin erilliskeräystä käyttävillä kiinteistöillä. Ne asukkaat, joilla on biojätteen erilliskeräysastia, noudattavat velvoitteita keskimäärin paremmin, mikä vie Suomea kohti EU tavoitteita.

Pelkkä neuvonta ja valistus eivät kaikissa tapauksissa riitä, vaan järjestelmä edellyttää myös tehokkaita ohjaus- ja valvontakeinoja. Lajittelua välttelevien tai asenteeltaan heikkojen toimijoiden osalta on välttämätöntä puuttua laiminlyönteihin, jotta järjestelmän uskottavuus säilyy. Pohjanmaalla kunnallinen jätehuolto-yhtiö on rohkeasti kokeillut keinoja, jotka ovat jo heti muuttaneet toimintaa ja näin saatu haluttua vaikuttavuutta.

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä

Viestimällä laissa kiellosta viestitään lakeja noudattaville ja niistä tietoisille oikeaa signaalia, että miten tulee toimia. Kuitenkin yhteiskunnassamme on niitä tahoja, joiden lain noudattaminen ja tietoisuus lain sisällöistä ei ole riittävällä tasolla, joten tarvitaan myös valvonta ja ohjauskeinoja sekä opastusta.

Tähän työhön kunnalliset jäteviranomaiset tarvitsevat valvomis- ja puuttumiskeinoja, jotta väärinkäytöksiin voidaan puuttua asioiden korjaamiseksi.

Kunnalliset jätelaitokset taas tuottavat tietoa ja tekevät kampanjoita, jotta kuntalaisten tietoisuus ja osaaminen sekä kiinnostus lisääntyisi tukemaan kierrätys- ja uudelleenkäyttökelpoisuuden toteutumista.

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Pakkausjätteiden ja biojätteiden erilliskeräyksen siirtyminen kuntien vastuulle vuonna 2024 on lisännyt kunnallisten jätelaitosten tuottamaa laadukasta neuvonta- ja opastusmateriaalia kiinteistönhaltijoille. Näitä materiaaleja on hyödynnetty laajasti mm. isännöitsijätapaamisissa sekä verkkopalveluissa ja mobiilisovelluksissa. Uusia keinoja mietitään jatkuvasti tukemaan kiinteistöjen onnistumista kiertotalouden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kunnan kilpailuttamaan jätteenkuljetusjärjestelmään perustuvilla alueilla tavoitetaan lähes kaikki kiinteistöt, mikä mahdollistaa tiedon kohdentamisen, toiminnanohjauksen ja vaikuttamisen tehokkaasti.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetusjärjestelmässä sekajätteen osalta vallitsee osittainen epätietoisuus, sillä tieto on hajanaista ja joskus myös puutteellista. Merkittävä osa viranomaisvalvonnan edellyttämästä tiedosta jää katveeseen tai on saatavissa liian pitkällä viiveellä. Esimerkiksi sekajätteen ja kompostoinnin yhdistelmät ovat erittäin vaikeasti valvottavissa, ja valvonta perustuu satunnaisiin tarkastuksiin ja koostumustutkimuksiin, joista ei voi identifioida, mikä pudottaa alueella kierrätysastetta. Näin tiedonjaon täsmäkohdentamiselle ei ole tarvittavaa tietopohjaa.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

Koko Suomen alueella, kaikissa kunnissa tulee olla ajantasainen palvelutasokuvaus ja jätehuoltomääräykset, joiden toteutumista voidaan valvoa ja joiden laiminlyönteihin voidaan puuttua tarvittaessa. Nämä asiakirjat muodostavat jätehuollon vähimmäislaadun tason.

Kunnalliset jätelaitokset noudattavat näitä vaatimuksia ja ylittävät ne usein niin palvelun laadun kuin neuvonnan ja valistuksen osalta.

Alueilla, joilla jätteenkuljetus on kiinteistön haltijan kilpailuttamaa, kaikkia kiinteistöjä ei välttämättä saavuteta koko laajuudessa, ja viranomaisvalvonta vaikeutuu tuotantotietojen oikeellisuuden, hajanaisuuden sekä viiveellisyyden vuoksi.

22 §. Valtion viranomaiset

Nykyisen hallituksen viimeisessä kehysriihessä on päätetty keventää valtion hallintoa. Valtionhallinnon resurssien riittävyys tulee varmistaa, jotta viranomaisille säädetyt valvonta- ja tiedonsaantitehtävät voidaan tosiasiallisesti varmistaa ja toteuttaa. Lukelle tulee varmistaa resurssit uusiin tehtäviin.

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

Keräämö Oy:llä ei lausuttavaa

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Kunnalliset jätelaitokset huolehtivat jo nyt tehokkaasta neuvonnasta ja tiedottamisesta jätelain tavoitteiden mukaisesti. Neuvonta kattaa jätteen synnyn ehkäisyn, lajittelun tehostamisen, erilliskeräyksen lisäämisen sekä roskaamisen ehkäisemisen.

Jäteneuvonnan ja -tiedotuksen rahoitus sisältyy kunnallisissa jätelaitoksissa perusmaksuun, jolloin kyetään kattavalla DVV tiedoilla tavoittamaan lähes kaikki kotitaloudet ja kiinteistöt.

Suomen Postin viimeaikaiset hinnoittelu- ja lähetyskokojen kriteerimuutokset ovat kuitenkin merkittävästi nostaneet julkisten tiedotteiden jakelukustannuksia. Esimerkiksi Keräämö Oy:n

jakelukustannukset ovat nousseet vuoden 2023 noin 11 000 eurosta vuoden 2026 arviolta 44 500 euroon (alv 0 %). Korotus on siis yli 400%. Sama suuntaiset korotukset koskevat kaikkia Suomen jätelaitosten alueita niiden julkisten tiedotteiden osalta. Suomen Posti on näin omalta osaltaan heikentänyt jäteneuvonnan ja tiedottamisen onnistumisen mahdollisuuksia.

Tällä kehityksellä on merkittävä vaikutus perusmaksuun, sillä ko. toiminta rahoitetaan nimenomaan jätelaitosten perusmaksulla ja siten vaikuttavat merkittävästi jätelain tavoitteiden kustannustehokkaaseen toimeenpanoon.

Osa jätelaitoksista ovatkin luopuneet juuri Suomen Postin toiminnan takia kotiin jaettavista materiaaleista tai vähentäneet jakelua alueellaan merkittävästi.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

Koko Suomessa ja Satakunnan alueellakin on havaittu runsaasti epävirallista tiettyjen jätteiden lavakeräystä ja jätteen kuljettamista ilman tarvittavia lupia.

Ilmiö koskee lähinnä metalli-, SER- ja rakennusjätteitä, joille tarjotaan keräystä ja käsittelyä kunnallisten jätelaitosten ohi ja myös tuottajayhteisöt sivuttaen.

Liian usein törmää sosiaalisen median kanavilla ilmoituksiin, missä yksityinen henkilö tarjoaa jätettä poltettavaksi kiinteistöille tai tarjoutuu keräämään polttoon rakennusjätettä tai ilmoittaa ostavansa kuolinpesiä. Näissä tapauksissa herää aina kysymys mitä tapahtuu jätteelle ja onko luvat kunnossa tai olemmeko tekemisessä harmaan talouden kanssa.

On erittäin perusteltua, että lainsäädäntö puuttuu tähän ilmiöön tiukemmin. Rekisteröintivelvollisuus parantaa ympäristönsuojelua, kilpailuneutraliteettia ja harmaan talouden torjuntaa sekä mahdollistaa jätevirtojen seurannan.

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Siirtoasiakirjavelvollisuus on yksi jätelain eniten laiminlyödyistä velvoitteista. Tarvitaan yksi yhtenäinen ja valtakunnallinen järjestelmä, jonka kautta kaikki siirtoasiakirjat toimitetaan viranomaisille tietoon ja valvonnan toteuttamiseksi.

Ainoastaan kattava ja aukoton järjestelmä mahdollistaa luotettavan tiedon jäte- ja materiaalivirroista sekä mahdollistaa kiertotalouden toteutumisen ja kierrätysasteiden laskennan oikein. Velvollisuuden rikkomisesta tulee seurata riittävän tehokkaat sanktiot.

122 §. Tiedonsaantioikeus

Nykyisen hallituksen viimeisessä kehysriihessä on päätetty keventää valtion hallintoa. Valtionhallinnon resurssien riittävyys tulee varmistaa, jotta viranomaisille säädetyt valvonta- ja tiedonsaantitehtävät voidaan tosiasiallisesti toteuttaa. Myös kehysriihen yhteydessä on ollut esitys valvonnan vähentämisestä, mikä ei tue kiertotalouden toteuttamisen ja tarvittavaa valvonnan tiedonsaantia. Kunnan viranomaisille ja mm. Lukelle tulee varmistaa resurssit uusiin tehtäviin.

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Jotta ei lisättäisi hallinnollista taakkaa, nykyisiä prosesseja tulisi yksinkertaistaa sekä virtaviivaistaa ja tehostaa.

1. Kaikki tahot, jotka työskentelevät jätteiden parissa tarvitsevat siihen toimiluvan.
2. Toimiluvat rekisteröidään viranomaisen valvomaan rekisteriin.
3. Rekisterin perusteella tehdään tarkastuksia laaditun valvontasuunnitelman mukaisesti.

Tunnetusti tietoisuus tarkastuksista ja valvonnasta terävöittää toimintaa.

Mikäli jokin taho toimii jätteiden parissa ja tekee sitä ilman toimilupaa, siitä tulee seurata tuntuva sanktio ja välitön liiketoimintakielto, sekä karenssiaika luvan uudelleenhakuun.

Vertaisoppimista, eli benchmarkia voi hakea rakennusalalta, jossa harmaa talous- ja muu toiminta saatiin mallilleen tekemällä tarvittavat toimenpiteet koskemaan kaikkia rakennustyömaita koko Suomessa.

Voimaantulosäännös

Keräämö Oy:llä ei lausuttavaa

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Keräämö Oy:llä ei lausuttavaa

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Nyt ollaan muuttamassa jätelakia kiertotalouslaiksi. Olisi kuitenkin hyvä jättää myös olemaan kiertotalouslakia täydentävä suppeampi jätelaki, jossa käsitellään niiden tuotteiden ja valmisteiden sekä seosten jätteenä hävittämistä, jotka ovat koostumuksensa tai muun ominaisuutensa vuoksi kierrätys- tai uudelleenkäyttö kelvottomia, näidenkin käsittely on voitava hoitaa säädellysti ja lakiin perustuen.

Kunnallinen jätehuolto tulisi siirtää nykyisen "laki kunnallisista hankinnoista", eli kunnallisen hankintalain alisuudesta erityisalan hankintalain piiriin toimialan hankintojen kompleksisuuden ja hankintojen vaativuuden vuoksi sekä jätealan kriittisen infrastruktuurin luonteen vuoksi (huoltovarmuus). Erityisalojen hankintalaki säätelee jo muita huoltovarmuus kriittisiä aloja kuten vesi-, energia-, liikenne- ja postipalvelualojen hankintoja.

Nirhamo Jaakko
Keräämö Oy